

*Тамара Павлівна ДЕМЧЕНКО,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України
Чернігівського національного педагогічного
університету імені Т. Г. Шевченка;
Ірина Яківна КАГАНОВА,
завідувач відділу краєзнавства
Чернігівської обласної універсальної
наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка
(Чернігів)*

УРОДЖЕНЦІ ЧЕРНІГІВЩИНИ – ДІЯЧІ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ДОБИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ У СУЧАСНІЙ БІОГРАФІЦІ

У статті визначено приблизне число діячів Української революції доби Центральної Ради — уродженців Чернігівщини та активних учасників подій 1917–1918 рр. у краї, проаналізовано кількість та якість сучасних наукових розвідок біографічного характеру й аналогічну науково-популярну літературу, наведено вибрану бібліографію публікацій.

Ключові слова: Українська Центральна Рада, Чернігівщина, учасники революційних подій, І. Шраг, бібліографія, історико-біографічні нариси, мемуари.

The article defines the approximate number of figures of the Ukrainian Revolution of the period of the Central Rada – the natives of the Chernihiv region and the active participants in the events of 1917–1918 in the province. The number and quality of modern biographical research and similar popular scientific literature have been analyzed, and the selected bibliography of publications is given.

Keywords: Ukrainian Central Rada, Chernihiv region, participants of revolutionary events, I. Shrag, bibliography, historical and biographical essays, memoirs.

В статье определено приблизительное число деятелей Украинской революции периода Центральной Рады — уроженцев Черниговщины и активных участников событий 1917–1918 гг. в крае, проанализировано количество и качество современных научных исследований биографического характера и аналогичную научно-популярную литературу, составлено избранную библиографию публикаций.

Ключевые слова: Украинская Центральная Рада, Черниговщина, участники революционных событий, И. Шраг, библиография, историко-биографические очерки, мемуары.

За висновками одного з провідних вітчизняних істориків В. Верстюка, здобутки революції 1917–1921 рр. хоча й «...непогано вивчені істориками... далеко не повним чином вкарбовані в історичну пам'ять. Історія революції, викладена академічно чи популярно, в шкільних чи вузівських підручниках, відтворена в літературі чи кіно, а особливо в публічному медійному просторі, це величезний ресурс мобілізації нації, формування української ідентичності. Гріх було б їм не скористатися» [7].

На Чернігівщині, як, мабуть, і в інших областях, у зв'язку із заходами з декомунізації — перейменуванням вулиць, оновленням музейних експозицій тощо — постало чимало проблем. Одна з найголовніших — брак достовірної, цікаво скомпонованої і в доступних виданнях розміщеної інформації про діячів Української революції, чий життя чи діяльність у той чи інший спосіб пов'язані з Чернігово-Сіверщиною. Окрім усього іншого, святкування ювілею революції — гарний привід для ревізії, систематизації вже наявних і оприлюднених матеріалів історико-біографічного характеру, визначення прогалів і вузьких місць у цій ділянці краєзнавчих пошуків, окреслення обсягів і напрямів подальшої роботи.

Готуючи на базі Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка (далі — ЧОУНБ) наукові читання на тему «Визначні діячі Чернігівщини у подіях Української революції 1917–1921 рр.», ми склали далеко не повний список — близько 40 осіб. Критеріїв добору було два: участь у революційних подіях на теренах Чернігівщини (або принаймні народження тут) і наявність доступної літератури чи джерел про ці постаті. Результати унаочнені у вибраній бібліографії (див. Додаток 1).

У своїй роботі ми брали до уваги, що справа підготовки повноцінних у науковому сенсі праць даної проблематики здебільшого лягала на плечі місцевих істориків, переважно викладачів двох профільних вишів — Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (далі — ЧНПУ) та Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (далі — НДУ), а також працівників інших вишів, співробітників музеїв, бібліотек, аматорів-краєзнавців тощо. Отже, у першу чергу аналізували їхній доробок. Дослідження київських істориків, як правило, носять узагальнюючий характер і відіграють роль своєрідного дороговказу для розгортання місцевих студій [1; 2]. Факти з історії Чернігівщини та інших регіонів наводяться в них як ілюстрація до загальноукраїнських явищ і подій.

В останню чверть століття в області зроблено чимало для вивчення історії Української революції на Чернігівщині. Так, співробітники Чернігівського історичного музею ім. В. В. Тарновського організували чотири тематичні наукові конференції «Чернігівщина і чернігівці в Українській революції 1917–1921 років» (2009, 2011, 2013, 2017 р.). Щоправда, серед повідомлень, котрі прозвучали на них, біографіям чернігівських революційних діячів було приділено мало уваги. Варто виокремити хіба доповідь працівників Ніжинського краєзнавчого музею імені І. Спаського на тему: «Іполит Ковалевський — представник Центральної Ради на Ніжинщині (1917–1919 роки)». Значно більше історичних портретів було представлено на читаннях, котрі відбулися в межах засідання клубу «Краєзнавець», що уже понад чотири десятиліття діє при відділі краєзнавства ЧОУНБ. Увазі учасників були представлені повідомлення про постаті Василя Андрієвського, Олексія Бакуринського, Петра Ганжі, Євгена Онацького та Вадима Модзалевського. У цій самій бібліотеці започатковано також серію біобібліографічних видань про чернігівських громадсько-політичних і культурних діячів, учених, письменників. Наразі тільки одна з праць цієї серії присвячена чернігівському діячеві, котрий відзначився і в роки Української революції. Це книга про доробок Аркадія Верзилова [Додаток 2, 29].

Перш ніж перейти до з'ясування заявленої теми, варто зупинитися на особливостях національно-визвольного руху на Чернігівщині напередодні та на початку революції. Насамперед це виразна києвоцентричність чернігівських «українців», тобто свідомо постійна орієнтація на аналогічні сили й організації Києва. Річ, очевидно, не лише у географічній близькості двох міст, що наприкінці XIX ст. мали однаковий адміністративний статус — губернських центрів Російської імперії. Значно більшу роль відігравала та обста-

вина, що особистості, котрі започаткували й очолили рух, навчалися у Києві, мали там зв'язки серед проукраїнськи налаштованої професури та колишніх однокурсників. В умовах революції таким чином забезпечувалися сталий зв'язок і підтримка заходів Центральної Ради. З особливою силою вони проявилися на Першому і, на жаль, єдиному губернському Українському з'їзді у Чернігові, котрий розпочав роботу 8 червня 1917 р. (за ст. ст.). На з'їзд прибули представники Центральної Ради — Микола Шраг, Євген Онацький і Олександр Шульгин [Додаток 2, 10, с. 10]. Перші два — уродженці краю: М. Шраг народився у Чернігові, Є. Онацький — у Глухові. О. Шульгин був одружений із чернігівкою Лідією Бублик-Погорільською: 20 липня 1912 р. вони повінчалися у Катерининській церкві [4, арк. 301 зв., 302], що й донині є окрасою Чернігова.

Другою характерною для чернігівців особливістю національного руху стала, як на нас, вмiла побудова взаємин із місцевими представниками поступових російських кіл. Підставою для порозуміння, а інколи й спільних виступів, була не тільки земська робота чи діяльність міських виборних органів, а й особисті симпатії, дружні відносини. Підкреслене прагнення до автономії в межах демократичної федеративної Російської республіки з боку Центральної Ради поділялося її чернігівськими прибічниками й не створювало зайвої напруженості у стосунках із проросійськими силами в губернії. Голова Чернігівської губернської управи, член партії Народної свободи Олексій Свечин вийшов з її складу на знак незгоди з політикою кадетських лідерів в українському питанні [9, с. 4]. Об'єднання зусиль давало можливість спільно протистояти монархічним, чорносотенним проявам у губернії, яких теж не бракувало. Крім того, ця єдність інтересів дала змогу обрати проукраїнського губернського комісара, відомого історика й громадсько-політичного та державного діяча Дмитра Дорошенка. Нарешті, важливим позитивним наслідком відсутності конфронтації стала «Черниговская земская газета» (далі — ЧЗГ), редакція якої дотримувалася загалом проукраїнської орієнтації й охоче друкувала матеріали українською мовою. Публікації на її шпальтах нині стали чи не найважливішою базою інформації про події на Чернігівщині, зокрема й біографічного характеру.

Значно більш загрозливим фактором стала географічна близькість Чернігівської губернії до Росії. Ця особливість негативно позначилася на ситуації в краї після Жовтневого перевороту. Численні конфлікти з червоноармійськими та червоногвардійськими загонами закарбувалися на шпальтах ЧЗГ, а наступ радянських військ проаналізований у науковій літературі. Інша річ, що на перших порах ці спроби не завжди закінчувалися перемогою більшовиків. Так,

М. Ковальчук наголосив: «Провал намагань спрямувати армійські частини на боротьбу з Центральною Радою і невдала експедиція 1-го Мінського загону на Бахмач засвідчили військову слабкість радянського уряду». Однак і очільники УНР не спромоглися скористатися «чудовою нагодою розбити ворога» [6, с. 292–293]. Як відомо, збройна агресія більшовиків досягла свого апогею у битві за Київ, а символом незламності волі українців став Крутянський бій, що відбувся на території Чернігівської губернії.

Початок 1918 р. ознаменувався захопленням Чернігова червоногвардійським загonom, що складався із робітників Замоскворіччя на чолі з лівим есером М. Порадіним [Додаток 2, 1, с. 5], анексією більшовиками чотирьох північних повітів губернії (як виявилось — назажди). Нетривалий період господарювання більшовиків у краї залишив по собі сумні наслідки — зокрема, імена перших жертв нової влади. Застреленому в центрі міста гімназистові Миколі Лебедю (помер 8 лютого 1918 р. від вогнепального поранення в голову) 10 лютого 1918 р. влаштували підкреслено урочистий похорон [5, арк. 138 зв., 139]. Його батько та старший брат згодом потрапили під коток сталінських репресій.

Зміни влади призвели до того, що, за винятком невеликого проміжку часу осені 1919 р., радянська влада в краї встановилася уже на початку 1919 р. Потужний повстанський рух і жорстокі заходи більшовиків із його придушення, масова еміграція учасників революційних подій доби Центральної Ради зумовили незначну збереженість діловодних документів. Джерела особового походження формувалися уже за кордоном і тривалий час були недоступними для радянських істориків. Серед наших земляків були люди, котрі створили потужний банк даних у вигляді мемуарів, епістолярію, наукових праць, котрі не втратили свого академічного значення й нині. Йдеться про Дмитра Дорошенка, Євгена Онацького, Миколу Ковалевського, Романа Бжеського, Миколу Галагана. Не будемо зупинятися на постатях діячів всеукраїнського масштабу, котрі заслужено посіли місце серед очільників й активних учасників визвольних змагань. Варто тільки відзначити, що й Д. Дорошенко, і Є. Онацький, і М. Ковалевський, науковому та публіцистичному доробку яких завдячуємо значною мірою нашим знанням про перебіг революційних подій на Чернігівщині, завжди наголошували на своєму чернігівському походженні або корінні.

Дослідження історії революційних подій, зокрема з'ясування біографічних даних, розпочалися ще на світанку незалежності. Першим у поле зору місцевих істориків потрапив визнаний лідер національно-визвольного руху на Чернігівщині, авторитетний прав-

ник, адвокат Ілля Шраг (1847–1919). Його громадська діяльність виходила далеко за межі губернії. На початок революції він уже понад чверть століття був активним учасником всеукраїнського руху. Революцію сивочолий чоловік зустрів з натхненням юнака та щирим бажанням працювати заради здійснення її ідеалів. Фактично вся чернігівська історія доби Центральної Ради пов'язана з його практичною роботою. «З надзвичайною силою виявилось українське національне відродження і в самому початку вимагало того, щоб втворити організацію, яка б з'єднала всіх українців. Такою міцною загальною організацією і була Українська Центральна Рада. Вона стала на чолі українського визвольного руху, вона дала йому належний напрям, вона повела організовану боротьбу за визволення України з-під чужого ярма, вона утворила українську владу, українську державу. Щоб досягти цього, їй довелося вести довгу, уперту боротьбу не тільки з російським тимчасовим урядом, але з російським суспільством», — писав І. Шраг у 1918 р. [8, с. 5].

У 1993 р. на сторінках «Українського історичного журналу» з'явилася стаття, присвячена аналізу життєвого шляху та діяльності цього діяча [3], за 15 років по тому — монографія [Додаток 2, 91]. Із 2007 р. у Чернігові проводяться наукові Шрагівські читання, присвячені як постаті видатного земляка, так і подіям та діячам другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст. Уже відбулося вісім конференцій, восьма, проведена восени 2017 р., була приурочена до 140-річного ювілею І. Шрага. За матеріалами читань видано чотири випуски збірників доповідей і повідомлень. Загалом бібліографія цієї пріоритетної для нашої області особистості нараховує близько 140 назв. Молодший син І. Шрага Микола Шраг (1894–1970) теж став помітною постаттю Центральної Ради. Бібліографія про нього менша за обсягом, але його звивистий, надзвичайно складний (хоча й типовий для учасника Української революції, який повернувся до УРСР) життєвий шлях теж інтенсивно досліджується [Додаток 2, 95].

Образи тих чернігівських діячів губернского та повітового рівня, котрі, залишаючись на позиціях «общерусскости», якщо й не надто співчували, то й не перешкоджали розгортанню українського руху на теренах губернії, відтворені в біографічних студіях О. Рахна [Додаток 2, 15, с. 299–347; 49]. Дехто з цих людей не пережив революційної доби. Так, О. Бакуринський разом із сином були розстріляні у Чернігові в 1919 р. [Додаток 2, 15, с. 309–310]. Дехто еволюціонував до українського руху, як от М. Могилянський, котрий уже в травні 1917 р. припинив членство в кадетській партії та приєднався до соціалістів-федералістів [Додаток 2, 65, с. 73–74, 80]. У ході першої війни радянської Росії проти УНР від рук більшовиків

загинув діяч старшого віку, член Братства тарасівців Василь Андрієвський, помітний член Чернігівської громади, а наприкінці 1917 — на початку 1918 р. виконувач обов'язків голови Борзенської повітової земської управи [Додаток 2, 18].

На жаль, чимало осіб, котрі, згідно з матеріалами періодики, були активними учасниками революційних перетворень у Чернігові та повітах, поки що не потрапили в поле зору дослідників. Так, у списку активних учасників є прізвище В. Адаменка, але жодної публікації про цю особистість досі немає. Між тим, Василь Флорович був помітним освітнім діячем Чернігівщини, у 1917 р. його обрали до губернської земської управи. При розподілі обов'язків йому, як членові управи, випало редагувати ЧЗГ і «Земский сборник Черниговской губернии» та керувати відділом народної освіти, книжковим складом, музеєм українських старожитностей, бібліотекою, архівом і земською друкарнею [10, с. 4].

Загалом вибрана, далеко не повна, бібліографія цієї пріоритетної для нашої області теми нараховує понад 100 назв. Сподіваємося, що упродовж наступних років вийдуть друком нові розвідки, котрі розширять коло діячів, дадуть повніше уявлення про їхній внесок у справу революційного оновлення та боротьбу за незалежність України.

1. *Басара-Тиліщак Г. Б.* Провінційні міста України як середовище соціальної та політичної мобілізації городян у період Центральної Ради [Текст] / Г. Б. Басара-Тиліщак // Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років / Ін-т історії України НАН України. – Київ, 2007. – Вип. 2. – С. 43–56.
2. *Басара-Тиліщак Г.* III Універсал і питання про владу в українській провінції наприкінці 1917 року [Текст] / Г. Басара-Тиліщак // Студії з історії Української революції 1917–1921 років: на пошану Руслана Яковича Пирога: зб. наук. праць / Ін-т історії України НАН України. – Київ, 2011. – С. 102–108.
3. *Демченко Т. П.* I. Л. Шраг — «славний український діяч» [Текст] / Т. П. Демченко, Г. М. Курас // Український історичний журнал. – 1993. – № 10. – С. 95–103.
4. Державний архів Чернігівської області, ф. 679, оп. 10, од. зб. 1492.
5. Державний архів Чернігівської області, ф. 679, оп. 10, од. зб. 1656.
6. *Ковальчук М.* Битва двох революцій: Перша війна Української Народної Республіки з Радянською Росією. 1917–1918 рр. Т. 1. [Текст] / М. Ковальчук. – Київ : Вид. дім «Стилос», 2015. – 608 с.

7. Урочисте засідання Верховної Ради України 17 березня 2017 року : стенограма [Електронний ресурс] // Інформаційний портал «Рада». – Режим доступу : <http://iportal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/6454.html>. – Назва з екрану.
8. *Чернігівець (Шраг І.)*. Через віщо так сталося [Текст] / Чернігівець (І. Шраг) // Наше слово. 1918 рік / Чернігівська громада українських соціалістів-федералістів. – Чернігов, 1918. – С. 5–11.
9. Черніговская земская газета [Текст]. – 1917. – 20 июня (№ 46).
10. Черніговская земская газета [Текст]. – 1917. – 21 июля (№ 55).

REFERENCES

1. Basara-Tylishchak, H. B. (2007). *Provintsiini mista Ukrainy yak sere-dovyshche sotsialnoi ta politychnoi mobilizatsii horodian u period Tsentralnoi Rady* [Provincial cities in Ukraine as a medium of social and political mobilization of citizens during the Central Council]. In *Problemy vyvchennia istorii Ukrainiskoi revoliutsii 1917–1921 roktiv* [The problems of studying the history of the Ukrainian revolution of 1917–1921 years]. (Vol. 2, pp. 43–56). Kyiv. [in Ukrainian].
2. Basara-Tylishchak, H. (2011). *III Universal i pytannia pro vladu v ukrainskii provintsii naprykintsi 1917 roku* [Universal III and the question of power in the Ukrainian province in late 1917]. In *Studii z istorii Ukrainiskoi revoliutsii 1917–1921 roktiv: na poshanu Rus-lana Yakovycha Pyroha* [Studies in the history of Ukrainian revolution of 1917–1921 years: in respect Ruslanav Yakovycha Pyroha]. (Pp. 102–108). Kyiv. [in Ukrainian].
3. Demchenko, T. P. & Kuras, H. M. (1993). *I. L. Shrah — “slavnyi ukrainskyi diiach”* [I. L. Shrah — “famous Ukrainian figure”]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* [Ukrainian Historical Journal], 10, 95–103 [in Ukrainian].
4. State Archives of Chernihiv region, fund 679, inventory 10, storage unit 1492.
5. State Archives of Chernihiv region, fund 679, inventory 10, storage unit 1656.
6. Kovalchuk, M. (2015). *Bytva dvokh revoliutsii : persha viina Ukra-inskoi Narodnoi Respubliky z Radianskoiu Rosiieiu. 1917–1918 rr.* [Battle of two revolutions: the first war of the Ukrainian People’s Republic of Soviet Russia. 1917–1918]. (Vol. 1). Kyiv: Stylos. [in Ukrainian].
7. *Urochyste zasidannia Verkhovnoi Rady Ukrainy 17 bereznia 2017 roku : stenohrama* [Ceremonial session of the Verkhovna Rada of Ukraine, March 17, 2017]. Retrived from: <http://iportal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/6454.html>. [in Ukrainian].

8. Chernyhivets (Shrah, I.). (1918). *Cherez vishcho tak stalosia* [Chernyhivets A prophetic it happened]. *Nashe slovo* [Our word]. (Pp. 5–11). Chernihiv. [in Ukrainian].
9. *Chernyhovskaia zemskaiia hazeta* [Chernihiv Zemstvo newspaper]. (1917, June 20). [in Ukrainian].
10. *Chernyhovskaia zemskaiia hazeta* [Chernihiv Zemstvo newspaper]. (1917, July 21). [in Ukrainian].

ДОДАТОК 1

**Список діячів Української революції на Чернігівщині
(уродженці Чернігівської губернії або активні учасники
революційних подій)**

- | | |
|---|--------------------------------|
| 1. Адаменко Василь | 20. Могилянський Михайло |
| 2. Андрієвський Василь | 21. Модзалевський Вадим |
| 3. Бакуринський Олексій | 22. Нарбут Георгій (Юрій) |
| 4. Бжеський Роман | 23. Науменко Володимир |
| 5. Василенко Микола | 24. Одинець Гаврило |
| 6. Верзилов Аркадій | 25. Онацький Євген |
| 7. Галаган Микола | 26. Осадчий Тихін |
| 8. Дорошенко Дмитро | 27. Павленко Василь |
| 9. Дорошенко Петро | 28. Рубісов Микола |
| 10. Елланський (Еллан-Блакитний) Василь | 29. Русова Софія |
| 11. Жук Михайло | 30. Савченко-Більський Михайло |
| 12. Заливчий Андрій | 31. Саєнко Микола |
| 13. Іскрицький Михайло | 32. Саєнко Ферапонт |
| 14. Казка Аркадій | 33. Свечин Олексій |
| 15. Карпинський Олександр | 34. Стаднюк Гнат |
| 16. Ковалевський Микола | 35. Тимошенко Сергій |
| 17. Коновал Іван | 36. Чумак Василь |
| 18. Лизогуб Федір | 37. Шраг Ілля |
| 19. Мазепа Ісак | 38. Шраг Микола |

ДОДАТОК 2

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

Загальний розділ

1. БОЙКО В. Встановлення та перший період радянської влади в Чернігові / В. Бойко // Сіверянський літопис. – 1997. – № 6. – С. 3–10.

2. БОЙКО В. 1917 рік на Чернігівщині : іст.-краєзн. нарис / В. Бойко, Т. Демченко, О. Онищенко. – Чернігів : Сіверянська думка, 2003. – 128 с.

3. ДЕМЧЕНКО Т. Чернігівська «Просвіта» на початку ХХ століття / Т. Демченко, О. Ісаєнко // «Просвіта» в національно-культурному житті українського народу : (до 140-річчя з часу заснування) : матеріали міжнар. наук. конф. – Тернопіль, 2009. – С. 31–38.

4. ДУДАР О. В. Визвольні змагання 1917 року на сторінках «Черниговских губернских ведомостей» / О. Дудар // Література та культура Полісся. – Ніжин, 2009. – Вип. 52. – С. 118–124.

5. ЖВАНКО Л. Українська Центральна Рада і біженці Першої світової війни / Л. Жванко // Київська старовина. – 2009. – №4. – С. 46–64.

С. 47, 52, 53, 55–56 : Кількість біженців в Чернігів. губ. (1915–1917 рр.) ; єврейські комітети допомоги біженцям у Чернігів. губ. ; О. Свечин (голова Чернігів. губ. земства) як учасник наради в Києві у справі біженців 5 жовт. 1917 р. та ін.

6. МАЛЮТА О. В. «Просвіти» і Українська Державність (друга пол. ХІХ – перша пол. ХХ ст.) / О. Малюта ; НАН України ; Всеукр. т-во «Просвіта» ім. Т. Шевченка. – Київ : Просвіта, 2008. – 838 с. : іл.

7. НА БІЙ за волю. Перемога через поразки : Україна у війнах і революціях 1914–1921 років / авт. кол. : А. Руккас, М. Ковальчук, А. Папакін, В. Лободаєв. – Харків : Клуб Сімейного дозвілля, 2016. – 351 с. : карти, іл.

8. ПРУДЬКО В. О. Створення та діяльність Ніжинського громадського комітету у 1917 р. / В. Прудько // Література та культура Полісся. – Ніжин, 2009. – Вип. 55. – С. 188–194.

9. СЕРГЄЄВА С. Участь чернігівців у роботі Української Центральної Ради / С. Сергєєва // Скарбниця української культури : зб. наук. праць. – Чернігів, 2015. – Вип. 16. – С. 164–169.

10. УКРАЇНСЬКИЙ з'їзд у Чернігові (8–10 червня 1917 р.) / упоряд. : В. М. Бойко, Р. Б. Воробей, Т. П. Демченко. – Чернігів, 2012. – 97 с. : іл. – (Держархів Чернігівської області, Сівер. центр післядиплом. освіти).

11. ФОМСЬКА С. Чернігівська «Просвіта» за часів Української Центральної Ради / С. Фомська // Сіверянський літопис. – 2011. – № 1. – С. 55–61.

12. ХИЛЬЧЕНКО Т. П. Личные воспоминания участника революционных событий / Т. Хильченко // Скарбниця української культури : зб. наук. праць. – Чернігів, 2015. – Вип. 16. – С. 191–211.

13. ЧЕРНІГІВЩИНА, осінь 1917-го: док. і спогади // Деснянська правда (Чернігів). – 1996. – 7 листоп.

Персоналії

14. КОВАЛЬ Р. «Подебрадський полк» Армії УНР : до історії Українських січових стрільців, військ Центральної Ради, дивізій армії УНР, Галицької армії, Вільного козацтва, повстансько-партизанського руху, Запорозької Січі Юхима Божка, військ Директорії, Легії українських націоналістів, УВО, ОУН, Карпатської Січі та дивізії «Галичина». Т. 1 / Р. Коваль, В. Моренець ; наук. ред. Т. Беднарчик, Ю. Юзич. – Київ : Істор. клуб «Холодний Яр» ; «Укр. пріоритет», 2015. – 376 с. – (сер. «Видатні українці»).

У кн. розповідається про вояків регулярних та іррегулярних укр. збройних формацій 1-ї пол. ХХ ст. – студентів та випускників Української господарської академії в Подебрадах (Чехословаччина, 1922–1932). Серед них було чимало уродженців Чернігівщини.

15. РАХНО О. Чернігівські земці (іст.-біогр. нариси) / О. Рахно. – Чернігів : Чернігівські обереди, 2009. – 352 с.

Андрієвський В. Т. (1861–1918)

16. ГРІНЧЕНКОВА М. Чернігівська Українська Громада / М. Грінченкова, А. Верзилов // Чернігів і Північне Лівобережжя : огляди, розвідки, матеріали / під ред. М. Грушевського. – Київ, 1928. – С. 463–487.

С. 463–465 : В. Т. Андрієвський.

17. ДЕМЧЕНКО Т. Брат і сестри Андрієвські : до історії родини з оточення Коцюбинських / Т. Демченко // М. Коцюбинський : Погляд з ХХІ століття : зб. матеріалів Всеукр. наук.-прак. конф., присвяченої 150-річчю від дня народження Михайла Коцюбинського. – Чернігів, 2014. – С. 96–107.

18. ДЕМЧЕНКО Т. Василь Андрієвський : штрихи до біографії / Т. Демченко // Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років. – Київ, 2013. – Вип. 9. – С. 168–180.

Бакуринський О. О. (1869–1919)

19. КРАИНСКИЙ Д. В. Записки тюремного инспектора / Д. Краинский ; сост., предисл., прим. О. В. Григорьева, И. К. Корсаковой, С. В. Мущенко, С. Г. Шевченко ; отв. ред. О. А. Платонов. – Москва : Ин-т рус. цивилизации, 2016. – 896 с.

С. 37, 40, 42, 43, 45, 99–103 : Про загибель О. О. Бакуринського та його сина. Доля дружини.

20. РАХНО О. Голова Чернігівської губернської земської управи Олексій Бакуринський : віхи життя і діяльності / О. Рахно // Вісник

Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія : Історичні науки. – 2008. – Вип. 52, № 5. – С. 280–285.

21. РАХНО О. Олексій Бакуринський / О. Рахно // Рахно О. Чернігівські земці (іст.-біогр. нариси). – Чернігів, 2009. – С. 299–326.

Бжеський Р. С.
(1897–1982)

22. БЖЕСЬКИЙ Р. Прелюдія поступу : (вестниківський доробок 1924–1934 років) / Р. Бжеський ; упоряд. : В. Бойко, Т. Демченко. – Київ : Темпора, 2016. – 472 с.

23. ДАШКЕВИЧ Я. Постаті : нариси про діячів історії, політики, культури / Я. Дашкевич. – 2-е випр. й доп. вид. – Львів : Піраміда, 2007. – 790 с.

С. 548–554: Р. Бжеський.

24. ДЕМЧЕНКО Т. Син України Роман Бжеський / Т. Демченко // Млиновецький Р. Нариси з історії українських визвольних змагань 1917–1918 рр. (Про що «історія мовчить») [Репринт] / Р. Млиновецький. – Тернопіль, 2014. – С. 465–475.

25. КАРМЕЛЮК А. Бжеський : Неспокійний ерудит / А. Кармелюк // Шлях перемоги. – 2008. – 16 квіт. – С. 5.

Василенко М. П.
(1866–1935)

26. ВАСИЛЕНКО Микола Прокопович (1866–1935) — історик, правознавець, політичний і громадський діяч, президент ВАУН // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 70–73.

27. ВЕРСТЮК В. Ф. Соціально-політична та урядова діяльність М. П. Василенка / В. Верстюк // Гетьманат Павла Скоропадського : історія, постаті, конверсії : всеукр. наук. конф. 19-20 трав. 2008 р. – Київ, 2008. – С. 143–156.

28. ПОЛОНСЬКА-ВАСИЛЕНКО Н. Микола Прокопович Василенко — його життя та наукова діяльність / Н. Полонська-Василенко // Український історик. – Нью-Йорк ; Мюнхен, 1966. – № 3–4. – С. 41–51.

Верзилов А. В.
(1867–1931)

29. АРКАДІЙ Васильович Верзилов (1867–1931) : (біобібліогр. покажч.) / упоряд. і вступ. ст. О. Б. Коваленка, О. Я. Рахна, С. Г. Скоренко ; наук. ред. О. Б. Коваленко ; ред. І. Я. Каганова ; відп. за вип. І. М. Аліференко. – Чернігів : [б. в.], 2015. – 79 с. – (Історики та краєзнавці Чернігівщини ; вип. 21).

30. СКОРЕНОК С. А. В. Верзилов : віхи життя та громадської діяльності / С. Скоренок // Шрагівські читання : зб. ст. і матеріалів. – Чернігів, 2012. – Вип. 2. – С. 73–79.

31. СКОРЕНОК С. А. В. Верзилов як засновник Чернігівської української Громади / С. Скоренок // Ніжинська старовина : зб. регіон. історії та пам'яткознавства. – Київ, 2012. – Вип. 14 (17). – С. 176–182.

32. СКОРЕНОК С. Громадсько-політична діяльність А. В. Верзилова / С. Скоренок // Сіверщина в історії України: зб. наук. праць. – Київ ; Глухів, 2013. – Вип. 6. – С. 373–376.

Галаган М. М.

(1882–1953, або після 1955)

33. ГАЛАГАН М. З моїх споминів (1880-ті–1920 р.) / М. Галаган ; передм. Т. Осташко, В. Соловійова ; ред. Ю. Олійник. – Київ : Темпора, 2005. – 656 с. : іл.

34. ВИННИЧЕНКО В. Ілюзії, що переросли час : невідомі листи [М. М. Галагану] / В. Винниченко // Культура і життя. – 1993. – 5 черв. – С. 6.

Дорошенко Д. І.

(1882–1951)

35. ДОРОШЕНКО Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914–1920 роки) / Д. Дорошенко. – Київ : Темпора, 2007. – 632 с. : іл. С. 153–257 : Доба Центральної Ради (1917–1918 рр.).

36. ДМИТРО Дорошенко про Михайла Грушевського : (невідомий лист Д. Дорошенка) / підгот. до друку, передм. і прим. Г. Кураса // Сіверянський літопис. – 2002. – № 4. – С. 52–56.

37. ОМЕЛЬЧЕНКО В. Дмитро Дорошенко (1882–1951) / В. Омельченко // 125 років Київської української академічної традиції 1861–1986 : зб. – Нью-Йорк, 1993. – С. 407–417 : портр.

38. ОНАЦЬКИЙ Є. Пам'яті Дмитра Ів. Дорошенка / Є. Онацький ; підгот. до друку і передм. Т. Демченко, Г. Курас // Сіверянський літопис. – 2001. – № 6. – С. 100–104.

Дорошенко П. І.

(1858–1919)

39. КУРАС Г. Життя і смерть Петра Дорошенка / Г. Курас // Київська старовина. – 1993. – № 4. – С. 48–55.

40. КУРАС Г. Петро Дорошенко та Павло Скоропадський / Г. Курас // Сіверянський літопис. – 1997. – № 3. – С. 3–9.

**Елланський (Еллан-Блакитний) В. М.
(1894–1925)**

41. БОЙКО В. Злам Еллана-Блакитного / В. Бойко // Сіверянський літопис. – 1995. – № 6. – С. 48–56.
42. ЄРМОЛЕНКО О. «За життя розплата тільки кров'ю...» / О. Єрмоленко // Просвіта. – 1999. – 16 січ.
43. КОВАЛЕЦЬ Я. Опозиція Василя Блакитного / Я. Ковалець // Пульс неділи (Чернігов). – 2004. – 5 нояб. – С. 5.

**Жук М. І.
(1883–1964)**

44. КИВЕЛЮК В. Спогади й рефлексії про Київську Академію мистецтв / В. Кивелюк // Хроніка-2000. – Київ, 2002. – Вип. 51–52. – С. 434–445.
- С. 436 : Про худож. М. Жука.
45. МИХАЙЛО Жук : альбом / авт.-упоряд. І. Козирод, С. Шевельов. – Київ : Мистецтво, 1987. – 120 с.
46. ПОЛІЩУК Я. Біле і чорне Михайла Жука / Я. Поліщук // Укр. мова та література. – 2004. – № 19 (трав). – С. 10–13.

**Заливчий А. І.
(1892–1918)**

47. ЗАЛИВЧИЙ Андрій Іванович (14.10.1892, с. Миські-Млини Зіньківського пов. Полтавської губ. (нині село Гадяцького р-ну Полтавської обл.) – 13.12.1918, м. Чернігів) — письменник, публіцист, громад.-політ. діяч // Малюта О. В. «Просвіти» і Українська Державність (друга пол. XIX – перша пол. XX ст.). – Київ, 2008. – С. 418–419.
48. ТРУТЕНЬ М. «Від нього завжди віяло життям...» : [спогади про А. Заливчого] / М. Трутень ; вступ. сл. Ю. Бурляя // Вітчизна. – 1993. – № 3–4. – С. 146–149.

**Іскрицький М. А.
(1873–1931)**

49. РАХНО О. Я. Земська діяльність М. А. Іскрицького / О. Рахно // Ніжинська старовина : зб. регіон. історіографії та пам'яткознавства. – Київ, 2014. – Вип. 18 (24). – С. 212–219.

**Казка А. В.
(1871–1931)**

50. ДЕМЧЕНКО Т. Аркадій Казка: поет із розстріляного покоління / Т. Демченко // Сіверянський літопис. – 2010. – № 4–5. – С. 193–200.

51. ШКВАРЧУК В. Винуватий, бо українець / В. Шкварчук // Чернігівщина incognita. – Чернігів, 2004. – С. 194–207.

52. ШУГАЙ О. Крапля сонця у морі блакиту : (повість про Аркадія Казку) / О. Шугай. – Київ : Смолоскип, 2010. – 604 с.

**Карпинський О. М.
(1869–1929)**

53. КАРПИНСЬКИЙ (Карпінський) Олександр Михайлович (1869, с. Біла Підляська (нині – м. Бяла-Подляска в Польщі – 1929, м. Рівне) — суддя, адвокат, громад.-політ., державний діяч // Малюта О. В. «Просвіти» і Українська Державність (друга пол. XIX – перша пол. XX ст.). – Київ, 2008. – С. 437–438.

**Ковалевський М.
(1892–1957)**

54. КОВАЛЕВСЬКИЙ М. При джерелах боротьби, спомини, враження, рефлексії / М. Ковалевський. – Інсбрук : Накладом М. Ковалевської, 1960. – 717 с.

**Коновал І. О. (Іван Воронківський)
(1875–1925)**

55. НЕДІЛЬКО Г. Я. Іван Воронківський / Г. Неділько // Наукові записки [Ніжин. пед. ін-ту ім. М. Гоголя]. – Ніжин, 1960. – Вип. 1. – С. 174–178.

56. НЕДІЛЬКО Г. Я. Михайло Коцюбинський та Іван Воронківський / Г. Неділько // У вінок Михайлу Коцюбинському. – Київ, 1967. – С. 223–225.

57. САМОЙЛЕНКО Г. Громадсько-культурне та літературне життя в Чернігові у кінці XIX – на початку XX ст. / Г. Самойленко. – Ніжин : Наука-Сервіс, 1999. – 110 с. : іл.

С. 61–63 : І. О. Коновал.

**Лизогуб Ф. А.
(1851–1928)**

58. ПОЛОВЕЦЬ В. Федір Андрійович Лизогуб (1851–1928) : до 165-річчя з дня народження / В. Половець // Сіверянський літопис. – 2016. – № 5. – С. 156–160.

59. САМОРОДОВ В. М. Полтавське сільськогосподарське товариство (1865–1920 рр.) : історія, звитяги, першопостаті / В. Самородов, С. Кигим ; наук. ред. В. Самородов. – Полтава : Дивосвіт, 2015. – 160 с. : 16 с. вкл.

С. 3 вкл. : Фото Ф. А. Лизогуба.

60. ТИМОШЕНКО Т. Діяльність Ф. Лизогуба в земських установах Чернігівської губернії / Т. Тимошенко // Сіверянський літопис. – 2006. – № 4. – С. 87–92.

Мазепа І. П.
(1884–1952)

61. ГАВРИК В. Ісаак Мазепа : перші кроки у великій політиці / В. Гаврик // Сіверянський літопис. – 2012. – № 1–2. – С. 106–111.

62. ШЕЛЕСТ Ю. Спомини політика — емігранта / Ю. Шелест // Хроніка. – 2000. – 1993. – № 5 (7). – С. 121–123.

Могілянський М. М.
(1873–1942)

63. ЖУРАВЛЬОВА Т. Діячі Чернігівського земства поч. ХХ ст. : (за спогадами М. Могілянського) / Т. Журавльова // Сіверянський літопис. – 1999. – № 1. – С. 135–139.

64. ІВАНИЦЬКА С. Михайло Могілянський : життєвий та творчий шлях / С. Іваницька, Т. Демченко // Пам'ятки України. – 2013. – № 9 (верес.). – С. 2–9 : фото.

65. ЛИСТИ Михайла та Марії Могілянських до Іллі Шрага (1907–1917 рр.) / упоряд. Т. П. Демченко, С. Г. Іваницька. – Чернігів : Проміт, 2014. – 144 с.

Модзалевський В. Л.
(1882–1920)

66. КОВАЛЕНКО А. Б. В. Л. Модзалевский как историк и источниковед : автореф. дис. ... канд. ист. наук / А. Коваленко. – Киев, 1980. – 24 с.

67. КУРАС Г. Вадим Модзалевський у пам'яті сучасників / Г. Курас // Літературний Чернігів. – 2008. – № 1. – С. 114–118.

68. МОДЗАЛЕВСКАЯ Т. Л. Вадим Львович Модзалевский (1882–1920) / Т. Модзалевская. – Санкт-Петербург : Любавич, 2011. – 127 с. : фото.

Нарбут Г. І.
(1886–1920)

69. ЗЕРОВ М. Мої зустрічі з Г. І. Нарбутом : [спогади] / М. Зеров // Зеров М. Українське письменство. – Київ, 2003. – С. 565–569.

70. НАРБУТ Г. Автобіографія. Листи до дружини / Г. Нарбут // Хроніка. – 2000. – 1996. – № 16. – С. 211–255.

71. ШУДРЯ М. Історія державотворення в іменах / М. Шудря // Українська культура. – 2000. – № 4. – С. 26–27.

С. 27 : Нарбут Георгій (Юрій) Іванович.

Науменко В. П.
(1852–1919)

72. КАЛІНІНА Т. «Свою Україну любіть...»: визначні постаті / Т. Калініна // Пам'ять століть. – 2009. – №3–4. – С. 213–215.

73. ПАНКОВА Є. В. Володимир Науменко (1852-1919) / Є. Панкова // Укр. іст. журн. – 1998. – № 6. – С. 90–102.

74. СІКАЛЮК А. Маловідомі джерела про діяльність В. П. Науменка / А. Сікалюк // Сіверянський літопис. – 2006. – № 5. – С. 64–73.

Одинець Г. М.
(1871–1945)

75. ДЕМЧЕНКО Т. Гаврило Одинець в історії України : метаморфози політичного пристосування чи мімікрія наляканої людини? / Т. Демченко, В. Онищенко // Література та культура Полісся. – Ніжин, 2002. – Вип. 20. – С. 143–148.

Онацький Є. Д.
(1894–1979)

76. ВИНАР Л. Євген Онацький — чесність з нацією (1894–1979) / Л. Винар // Український історик. – Нью-Йорк ; Мюнхен, 1980. – № 1–4. – С. 153–168.

77. ДЕМЧЕНКО Т. «Я хочу бути вільним!» : штрихи до життєпису Євгена Онацького / Т. Демченко // Сіверянський літопис. – 1996. – № 6. – С. 11–15.

Павленко (Чарівний) В. А.
(1894–?)

78. ГРЕЧЕНКО Г. Правдолюб з Чернігова / Г. Греченко // Греченко Г. Репресовані освітяни Чернігівщини. – Чернігів, 2003. – С. 116–120.

Русова С. Ф.
(1856–1940)

79. КОВАЛЕНКО О. Б. Гніздо вільнодумства і гуманності : садиба Ліндфорсів–Русових в Олешні та її мешканці / О. Коваленко, О. Рахно. – Чернігів : Лозовий В. М., 2012. – 29 с.

80. РОСТОВСЬКА О. В. Софія Русова в контексті національного і державного відродження України / О. Ростовська // Жінки Чернігівщини : історія і сучасність. Жінка на порозі третього тисячоліття : матеріали обл. наук.-практ. конф. – Чернігів, 1999. – С. 72–75.

Савченко-Більський М. О.

(?–?)

81. КУДЛАЙ О. Б. Українська Центральна Рада. Протоколи II–IV сесій. Документи. (Квітень– жовтень 1917 р.) / О. Кудлай ; Інститут історії України НАН України. – Київ , 2015. – 222 с.

С. 220 : М. О. Савченко-Більський.

82. САВЧЕНКО-БІЛЬСЬКИЙ Михайло Олександрович (?–?) // Енциклопедія історії України. – Київ, 2012. – Т. 9. – С. 420.

Саєнко М. Ф. (?–?), Саєнко Ф. П. (?–?)

83. САЄНКО Н. Олександр Саєнко : до становлення і розвитку українського монументально-декоративного мистецтва ХХ ст. [Образотворчий матеріал] : кн.-альбом / Н. Саєнко. – Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 2003. – 559 с. : іл.

С. 13–19 : У розділі про дитинство та оточення відомого художника О. Ф. Саєнка мова йде про його батька Ф. П. Саєнка та брата М. Ф. Саєнка.

Свечин О. О.

(1865–1929)

84. РАХНО О. Олександр Свечин / О. Рахно // Рахно О. Чернігівські земці (іст.-біогр. нариси). – Чернігів, 2009. – С. 327–347.

85. РАХНО О. Останній голова Чернігівської губернської земської управи О. О. Свечин / О. Рахно // Сіверянський літопис. – 2009. – № 4. – С. 79–88.

Тимошенко С. П.

(1881–1950)

86. ТИМОШЕНКО Сергій Прокопович (23.01. (05.02).1881, с. Базилівка Конотоп. пов. Чернігів. губ. – 06.07.1950, Пало Альто, штат Каліфорнія, США) — інженер-архітектор, громад. і держ. діяч // Малюта О. В. «Просвіти» і Українська Державність (друга пол. ХІХ – перша пол. ХХ ст.). – Київ, 2008. – С. 709–711.

Чумак В.

(1901–1921)

87. ДРАЙ-ХМАРА М. Нові матеріали до життєпису Василя Чумака / М. Драй-Хмара // Драй-Хмара М. Літературно-наукова спадщина. – Київ, 2002. – С. 287–294.

88. МАРИНЧИК С. Вічно молодий / С. Маринчик // Маринчик С. Сюзір'я талантів. – Ніжин, 2009. – С. 322–333.

Шраг І. Л.
(1847–1919)

89. ГЕЙДА О. «Біобібліографічний словник видатних уродженців Чернігівщини» Д. Бочкова про І. Шрага та його оточення / О. Гейда // Шрагівські читання : зб. ст. і матеріалів. – Чернігів, 2012. – Вип. 2. – С. 147–152.

90. ГЛИЗЬ І. Ілля Шраг / І. Глизь // Історія України в особах : XIX століття / кол. авт. : В. Шандра (керівник), І. Глизь, О. Донік та ін. – Київ : Україна, 2015. – С. 335–364.

91. ДЕМЧЕНКО Т. П. Батько Шраг / Т. Демченко. – Чернігів : Деснянська правда, 2008. – 263 с. : фото. – (Рідні джерела).

92. ДЕМЧЕНКО Т. Ілля Шраг на чолі чернігівської громади Української партії соціалістів-федералістів (1917–1918 рр.) / Т. Демченко // Розумовські зустрічі : зб. наук. праць. – Чернігів, 2016. – № 3. – С. 165–174.

93. І. Л. ШРАГ : док. і матеріали / упоряд. В. Шевченко, Т. Демченко, В. Онищенко. – Чернігів, 1997. – 166 с. : 1 л. портр.

94. СЕРГЄЄВА С. Громадсько-політична діяльність І. Шрага в контексті подій Української революції на Чернігівщині (1917–1919 рр.) / С. Сергєєва // Шрагівські читання : зб. ст. і матеріалів. – Чернігів, 2014. – Вип. 3. – С. 51–60.

Шраг М. І.
(1894–1970)

95. ГЕЙДА О. Біографія М. І. Шрага у «Біобібліографічному словнику видатних уродженців Чернігівщини» Д. П. Бочкова / О. Гейда // Шрагівські читання: зб. ст. і матеріалів. – Чернігів, 2014. – Вип. 3. – С. 232–238.

96. ГЕЙДА О. Маловідомі факти до біографії Миколи Ілліча Шрага / О. Гейда // Проблеми вивчення історії української революції 1917–1921 рр. – Київ, 2012. – Вип. 8. – С. 247–255.

97. КУРАС Г. Тернистий життєвий шлях чернігівця М. Шрага, заступника Голови Центральної Ради / Г. Курас, Т. Демченко // Сіверянський літопис. – 1995. – № 1. – С. 8–14.

Стаття надійшла 20.06.2017 р.

Уродженці Чернігівщини — діячі Української революції доби Центральної Ради у сучасній біографіці.

Демченко Т. П., кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (Чернігів);

Каганова І. Я., завідувач відділу краєзнавства Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка (Чернігів).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – Київ, 2017. – Вип. 15. – С. 305–325.

Метою даної статті є встановлення кола діячів Української революції доби Центральної Ради як уродженців Чернігівщини, так і безпосередніх учасників подій 1917–1918 рр. у Чернігово-Сіверському краї та аналіз переважно сучасної літератури історико-біографічного плану про їхню революційну діяльність. Для розуміння конкретної ситуації в регіоні визначені особливості перебігу подій першого етапу революції, стисло прокоментовано стан джерельної бази.

Зі списку майже 40 діячів далеко не про кожного нині можна знайти наукову розвідку або принаймні науково-популярний нарис. Найповнішою на сьогодні виглядає бібліографія лідера чернігівських українців Іллі Шрага (приблизно 140 позицій). Є чимало постатей, чий біографії ще не опрацьовані. Подана в додатку вибрана бібліографія (близько 100 назв) дає уявлення про певні досягнення переважно чернігівських істориків, вказує напрям подальших пошуків.

Ключові слова: Українська Центральна Рада, Чернігівщина, учасники революційних подій, І. Шраг, бібліографія, історико-біографічні нариси, мемуари.

Natives of the Chernihiv region as figures of Ukrainian Revolution of the period of the Central Rada in modern biographical studies.

Tamara Demchenko, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of T. Shevchenko Chernihiv National Pedagogical University (Chernihiv);

Iryna Kaganova, Head of Department of local history of V. Korolenko Chernihiv Region Library (Chernihiv).

Ukrainian Biographistics = Biographistica Ukrainica. – Kyiv, 2017. – Vol. 15. – P. 305–325.

The purpose of this article is to establish the circle of figures of the Ukrainian Revolution of the period of the Central Rada, who are both natives of the Chernihiv region and direct participants of the events of 1917–1918. in the Chernihiv-Siversky region and analysis of predominantly contemporary historical and biographical literature as for their revolutionary activities. To understand the specific situation in the region, the features of the course of events of the first stage of the revolution are determined and the state of the source base is briefly commented on.

From the list of nearly 40 figures, one can hardly find scientific research or at least a popular scientific essay about every person. The most

complete today is the bibliography of the leader of Chernihiv Ukrainians Pya Shrag (approximately 140 positions). There are many figures whose biographies are not worked out yet. The bibliography (near 100 titles) presented in the appendix gives the idea of certain achievements of mostly Chernihiv historians and indicates the direction of further searches.

Keywords: Ukrainian Central Rada, Chernihiv region, participants of revolutionary events, I. Shrag, bibliography, historical and biographical essays, memoirs.

Уроженцы Черниговщины — деятели Украинской революции периода Центральной Рады в современной биографике.

Демченко Т. П., кандидат исторических наук, доцент кафедры истории Украины Черниговского национального педагогического университета имени Т. Г. Шевченко (Чернигов);

Каганова И. Я., заведующая отделом краеведения Черниговской областной универсальной научной библиотеки имени В. Г. Короленко (Чернигов).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – Киев, 2017. – Вып. 15. – С. 305–325.

Целью данной статьи является установление круга деятелей Украинской революции периода Центральной Рады как уроженцев Черниговщины, так и непосредственных участников событий 1917–1918 гг. в Чернигово-Северском регионе и анализ преимущественно современной литературы историко-биографического плана об их революционной деятельности. Для понимания конкретной ситуации в регионе определены особенности хода событий первого этапа революции, сжато прокомментировано состояние базы источников.

В списке почти 40 деятелей, и далеко не о каждом в настоящее время можно найти научное исследование или по крайней мере научно-популярный очерк. Наиболее полной на сегодня выглядит библиография лидера черниговских украинцев Ильи Шрага (приблизительно 140 позиций). Есть немало личностей, чьи биографии еще не изучены. Поданная в приложении избранная библиография (около 100 названий) дает представление об определенных достижениях преимущественно черниговских историков, указывает направление дальнейших исследований.

Ключевые слова: Украинская Центральная Рада, Черниговщина, участники революционных событий, И. Шраг, библиография, историко-биографические очерки, мемуары.